[2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 100

ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1309)

ਜਨਵਰੀ 08, 2019

[ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, CJI, ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2003 - ਉਪ ਧਾਰਾ 8 (1)(ਏ), (ਡੀ) ਅਤੇ 11 - CBI ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ CVC ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ - ਮੰਨਿਆ ਕਿ : ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੰਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕੇ - ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਅਰਥਾਤ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਜਿਹੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ - ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲੋੜ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਅਜਿਹੀ ਜਰੂਰੀ

ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਦੀ ਪਰਖ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦਫਤਰ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। - ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 - ਉਪ ਧਾਰਾ 4 (1), 4 ਏ, 4 ਬੀ - ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013

CBI - CBI ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ - CBI ਦੀ ਉਤਪਤੀ - ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ - DSPE ਐਕਟ 1946 ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਹ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ DSPE ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ CBI ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

100

XXXXXX

ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 101

CBI - CBI ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ - ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਆਮ ਅਪਰਾਧ CBI ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 - ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ - ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ - ਮੰਨਿਆ ਕਿ : ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ

ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ - ਜੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਿਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ - ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2003

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ IAs, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ : 1. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ CVC ਐਕਟ, 2003 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ (CVC ਐਕਟ, 2003 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੁਆਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਸਦ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 (2014 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। CBI ਨੂੰ "ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਚ ਤਾਕਤੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ" ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32] [123-F-H; 124-A-B]

XXXXXX

ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 226 : [1997] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 595** - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4ਬੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਿਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ(2) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ "ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਬਾਦਲੇ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਏਗਾ। ਜੇ "ਤਬਾਦਲਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ "ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ" ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਵੈ-ਹਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਵੇ, ਜੋ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਬਾਦਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੰਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਅਰਥਾਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਦੀ ਪਰਖ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦਫਤਰ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 (2014 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਾਨੂੰਨ

ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਪੈਰਾ 34, 36) [125-C-D; 126-B-H; 127-A-B]

XXXXXX

ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 103

3. CVC ਦੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ 'AKS' ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ 'AKS' ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ MNR, IPS, ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੁਣ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI, ਬਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰੁਟੀਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨੀਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। (ਪੈਰਾ 39-41) [127-G-H; 128-A-F]

XXXXXX

ਸ਼ੰਕਰਸਨ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ **(1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 47**: **[1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 567**; ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(1993) Suppl. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600**: **[1992] 3 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 816**; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1**: **[2006] 6 Suppl. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 473** - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਵਾਲਾ

[1997] 6 Suppl. SCR 595	ਦਾ ਹਵਾਲਾ	ਪੈਰਾ 16
[1991] 2 SCR 567	ਦਾ ਹਵਾਲਾ	ਪੈਰਾ 27
[1992] 3 Suppl. SCR 816	ਦਾ ਹਵਾਲਾ	ਪੈਰਾ 27
[2006] 6 Suppl. SCR 473	ਦਾ ਹਵਾਲਾ	ਪੈਰਾ 35

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1309.

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਨਾਲ

2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 1315

ਕੇਕੇ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਸੋਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਪੀ.ਐਸ. ਨਰਸਿਮ੍ਹਾ, ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਫਲੀ ਐਸ. ਨਰੀਮਨ, ਸੰਜੇ ਆਰ. ਹੇਗੜੇ, ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ, ਏ. ਸ਼ਰਨ, ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਡਾਕਟਰ ਰਾਜੀਵ ਧਵਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਜੈਸਿੰਘ, ਸੀਨਿਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੁਭਾਸ਼ ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੰਕਜ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਧੀਮਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਣ ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਲ. ਚਰਨਿਆ, ਬੀ. ਕੇ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਾਤਿਨੀ ਬਾਸੂ ਰਜਤ ਨਾਇਰ, ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਨਨ ਪੋਪਲੀ, ਰਣਵਿਜੇ ਸਿੰਘ, ਸਚਿਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਵੀ.ਸੀ. ਸ਼ੁਕਲਾ, ਰਾਹੁਲ ਤਨਵਾਨੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਿਤ ਆਨੰਦ ਤਿਵਾਰੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਕੁਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੈਰੀ ਮਿੱਤਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਸ਼ਲ ਗੁਪਤਾ, ਸ਼ਾਸ਼ਵਤ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਦੱਤ ਕਾਮਤ, ਨਿਜ਼ਾਮ ਪਾਸ਼ਾ, ਵਰੁਣ ਚੋਪੜਾ, ਰਾਜੇਸ਼ ਇਨਾਮਦਾਰ, ਜਾਵੇਦਰ ਰਹਿਮਾਨ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਭੱਟ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ਵਿਨ ਜੀ. ਰਾਜ, ਗੌਤਮ ਤਾਲੁਕਦਾਰ, ਸੁਨੀਲ ਫਰਨਾਂਡਿਸ, ਸ਼੍ਰੀ ਨੂਪੁਰ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਿਯਾਂਸ਼ਾ ਇੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਦਰਪਨ ਸਚਦੇਵਾ, ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, CJI 1. ਇਹ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਪੱਕਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੈ।

XXXXXX

2. 23 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਨੂੰ, ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "CVC" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "CBI" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 2003 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "CVC ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 8(1)(ਏ) ਅਤੇ 8(1)(ਬੀ) ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "DSPE ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)1946 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਪੀ.ਸੀ. ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ/ਪੜਤਾਲ/ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ 31 ਅਗਸਤ, 2018 ਨੂੰ CVC ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ/ਭੇਜੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. CVC ਦੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸੰਘ , ਪਰਸੋਨਲ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 23 ਅਕਤੂਬਰ 2018

ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ CBI ਵਜੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਸੋਨਲ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਦੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ CBI ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ. ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1309 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1315 ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ "ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ" ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਲ 1980 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਰਹੂਮ ਸ਼੍ਰੀ ਐਚ.ਡੀ. ਸ਼ੌਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

7. ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ (2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 1315 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 4) ਨੂੰ CBI ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ CBI ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦਰਜ FIR ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ

("SIT") ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

8. CVC ਦਾ 23 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ 31 ਅਗਸਤ, 2018 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ 24 ਅਗਸਤ, 2018 ਨੂੰ CVC ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। CVC ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ/ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਸਨ। CVC ਮੁਤਾਬਕ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ CVC ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

9. CVC ਦੇ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ ਨੇ ਵੀ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, 15 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਨੂੰ CBI ਨੇ 2018 ਦੇ RC 13A ਦੇ AC III, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਅਤੇ 13 (2) ਦੇ ਨਾਲ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 7ਏ 2018 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਸਥਾਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ RC ਕੇਸ ਸਤੀਸ਼ ਬਾਬੂ ਸਨਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ

ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ CVC ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਕਿ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤੀਸ਼ ਬਾਬੂ ਸਨਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXXX

10. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, CVC ਨੇ CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8(1)(ਏ), 8(1)(ਡੀ) ਅਤੇ 11 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਕਰਤੱਵ, ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਸੀ।

11. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ , ਪਰਸੋਨਲ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਪਰਸੋਨਲ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਭਾਗ, ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਦੋ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ CVC ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

12. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਵੈਧਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਵਾਰਤਾਕਾਰੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

13. ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੀ CBI ਨਾਮਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

" 3. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ। –

ਇੱਕ ਆਮ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

14. DSPE ਐਕਟ ਸਾਲ 1946 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹੀ ਧਾਰਾ 2(1) ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"2. ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ।

(1) ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ, 1861 (1861 ਦਾ 5) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

15. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"4. SPE ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ-

(1) ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਉਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਇਹ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੁਆਰਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ CBI ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**[1] ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵੇ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 30 ਅਤੇ 31 ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ; ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੇ ਆਮ ਅਪਰਾਧ

CBI ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ (ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ) ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

17. ਸੰਗਠਨ ਭਾਵ CBI ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਏਜੰਸੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜੋ ਉੱਚਾ ਕੱਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੇਤੰਨ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਝਲਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਅਖੰਡਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨਾ ਹੁਣ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।

---

[1] (1998) 1 SCC 226

XXXXXX

18. **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਐਨ. ਐਨ. ਵੋਹਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ 9 ਜੁਲਾਈ, 1993 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ S/7937/SS(ISP)/93 ਅਤੇ 8 ਸਤੰਬਰ, 1997 ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 226/2/97-ADV-II ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਸੁਤੰਤਰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ (IRC) ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੇ CBI ਅਤੇ CVC ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਰੂਪ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ

ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ CVC ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 11 ਫਰਵਰੀ 1964 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਮਤਾ ਨੰਬਰ 24/7/64-AVD ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ IRC ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ CVC ਐਕਟ, 2003 ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੁਣ CBI ਅਤੇ CVC ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

"ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ

I. CBI ਅਤੇ CVC

1. CVC ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ (ਪੈਰਾ 4.2)

2. CVC ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ (ਪੈਰਾ 4.3)

3. CVC CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੇਗਾ (ਪੈਰਾ 5)

4. CBI ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ (ਪੈਰਾ 3.3)

5. CVC ਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਾਰਜ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਪੈਰਾ 6)

6. CBI ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ; ਅਜਿਹੇ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚੋਂ ACC ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅੰਤਮ ਚੋਣ (ਪੈਰਾ 8.2)

7. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਿਧੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਰਵੀ ਕਰੇਗੀ (ਪੈਰਾ 8.3)

8. CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕਾਰਜਕਾਲ 2 ਸਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।(ਪੈਰਾ 8.4)

9. CBI ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ (ਪੈਰਾ 8.5)

10. ਡਾਇਰੈਕਟਰ CBI ਜਾਂਚ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਸਮੇਤ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ (ਪੈਰਾ 8.6)

11. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਜੇ.ਡੀ.) ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ/ਵਿਸਥਾਰ; ਜੇ.ਡੀ. ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਸੀ.ਸੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ (ਪੈਰਾ 8.7)

12. ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ (ਪੈਰਾ 8.8)

13. ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ (ਪੈਰਾ 8.9.2)

14. CBI ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਕੋਰ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ (ਪੈਰਾ 8.9.3)

15. ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ (ਪੈਰਾ 9.1)

16. ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ CBI ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ (ਪੈਰਾ 9.2)

17. CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ (ਪੈਰਾ 9.4)

18. ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਊ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ/ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਪੈਰਾ 10.6)

19. ਸਕੱਤਰਾਂ ਨੂੰ PE/RC ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ CBI ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ (ਪੈਰਾ 10.9)

20. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ PE/RC ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੈਬਨਿਟ

ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ (ਪੈਰਾ 10.10)

21. ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਗਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਪੈਰਾ 10.12)

XXXXXX

ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, CJI] 111

22. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਗਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। (ਪੈਰਾ 10.13)

23. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ। ਜਿੱਥੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਪੈਰਾ 10.14 ਅਤੇ 10.15)

24. ਸਰਕਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ CBI ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ (ਪੈਰਾ 11.1)

25. ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਜਾਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ/ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ CBI ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਪੈਰਾ 11.2)

26. ਸਰਕਾਰ CBI ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇਗੀ (11.3)

27. ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ; ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ (ਪੈਰਾ 11.4)

28. CBI ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਖਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇਗਾ (ਪੈਰਾ 11.5)"

19. **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 142 ਅਧੀਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ CVC ਅਤੇ CBI ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਪੈਰਾ 58 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"58. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ:

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (CBI) ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (CVC)

1. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (CVC) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

2. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੋਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪੈਨਲ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਕੈਬਨਿਟ ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

3. CVC CBI ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਹੇਗੀ, CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, CVC ਨੂੰ CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ। CBI ਸੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇਗੀ; ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ; ਉਹ ਕੇਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। CVC ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ CBI ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਾਅ ਕਰੇਗੀ ਕਿ CBI ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

5. CVC ਕੋਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਾਰਜ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ।

6. CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ (ਪਰਸੋਨਲ) ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੀਨੀਆਰਤਾ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ, ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕੰਮ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗੀ। ਅੰਤਿਮ ਚੋਣ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੈਨਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਮੇਟੀ (ਏ.ਸੀ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਪੈਨਲ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

7. CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹੈ।

8. ਕਿਸੇ ਅਸਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ CBI ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

9. CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਟੀਮਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਠੋਸ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

10. ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਜੇ.ਡੀ.) ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ/ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ (ਪਰਸੋਨਲ) ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਸੀ ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਮੇਟੀ (ਏ.ਸੀ.ਸੀ.) ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

11. ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਜਾਂਚ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। CBI ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਨੂੰ CBI ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12. CrPC ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ CBI ਮੈਨੂਅਲ CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ CBI

ਛਾਪੇਮਾਰੀ, ਜ਼ਬਤ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਜਾਂਚ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂਅਲ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ। ਸਥਾਪਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

13. ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

14. CBI ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ CBI ਦੀਆਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕਰੇ।

15. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ (AG) ਜਾਂ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

16. CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਏਜੰਸੀ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

20. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ (CVC) ਐਕਟ, 2003 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। CVC ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ: (ਏ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ; (b) ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ (c) ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ।

CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ(3) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

"(a)ਇੱਕ ਦਿਵਾਲੀਆ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਅ) ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨੈਤਿਕ ਗਿਰਾਵਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਜਾਂ

XXXXXX

(c) ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਡੀ) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਮਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਈ) ਅਜਿਹੀ ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਜੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

21. ਹਾਲਾਂਕਿ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਤਾਕਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤਰਿਮ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਭਾਵ DSPE ਐਕਟ ਨੂੰ CVC ਐਕਟ, 2003 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। CVC ਐਕਟ, 2003 ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **<u>ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ</u>** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ CVC ਅਤੇ CBI ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ।

22. CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 CVC ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ CVC ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸੀ.ਵੀ.ਸੀ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ

ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ:

"**8. ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ। -**

(1) ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ-

(a) ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਅਧੀਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ 1973 (1974 ਦਾ 2),ਅਧੀਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ;

(b) ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਐਕਟ, 1946 (1946 ਦਾ 25) ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ:

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਧਾਰਾ (ਏ) ਅਧੀਨ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ;

(c) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਓ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (1974 ਦਾ 2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(d) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (1974 ਦਾ 2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ‘ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ;

(e) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਅਧੀਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (1974 ਦਾ 2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(f) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਪੈਂਡਿੰਗ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨਾ।

(g) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਟੈਂਡਰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ ਜੋ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ;

XXXXXX

(h) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

2. ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

(a) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਰੁੱਪ 'ਏ' ਅਧਿਕਾਰੀ;

(b) ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ, ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ, ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪੱਧਰ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਕਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

(c) ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 (2014 ਦਾ 1) ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਹਿਤ ਲੋਕਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ-

(i) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਰੁੱਪ ਬੀ, ਗਰੁੱਪ ਸੀ ਅਤੇ ਗਰੁੱਪ ਡੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ;

(ii) ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ, ਜੋ ਕੇਂਦਰ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹਨ, ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪੱਧਰ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇ:

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਉਕਤ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

xxx xxx xxx

"**11. ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸ਼ਕਤੀ।**

ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 (1908 ਦਾ 5) ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਰਥਾਤ:-

a. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ;

b. ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਲੋੜ;

(c) ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ;

d. ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੰਗਣਾ;

e. ਗਵਾਹਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ; ਅਤੇ

f. ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

23. 2003 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 45 (ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਐਕਟ, 2003) ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1 (ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013) ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਗਏ DSPE ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 4, 4ਏ ਅਤੇ 4ਬੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ:

"**4. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ। -** (1) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988 (1988 ਦਾ 49) ਅਧੀਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ।

XXXXXX

(3) ਉਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

4ਏ. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ - (1) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ-

(a) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ	ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(b) ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ	ਸਦੱਸ

(c) ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ	ਸਦੱਸ

(2) ਕਿਸੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(3) ਕਮੇਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਨਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰੇਗੀ-

(a) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰਤਾ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ; ਅਤੇ

(b) ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਐਕਟ, 1951 (1951 ਦਾ 61) ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ।

4B. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ- (1) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹੇਗਾ।

XXXXXX

(2) ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਧਾਰਾ 4ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

24. ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਫ.ਐੱਸ. ਨਰੀਮਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਦਵੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਅਤੇ ਕਾਮਨ ਕਾਜ਼ ਲਈ ਕੇਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿ CBI ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ **<u>ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ</u>** (ਸੁਪਰਾ), ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੰਸਥਾ ਭਾਵ CBI ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ/ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਹੀ ਮੁੱਖ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। CBI ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ **ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ** ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ CBI ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ CVC ਐਕਟ, 2003 ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ, 1946 (ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (2) ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਅਰਥ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ **<u>ਵਿਨੀਤ</u>** **<u>ਨਾਰਾਇਣ</u>** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲੇਗਾ।

25. ਇਸ ਲਈ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਹੈ। DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

<u>XXXXXX</u>

26. ਵਿਕਲਪਕ ਦਲੀਲ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ "ਤਬਾਦਲਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ "ਸੰਕੀਰਣ" ਅਰਥ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਟੌਤੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਯੋਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਅੰਤਮ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, CBI ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਤਰਕ

ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ CBI ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਅਸਥਾਨਾ ਵੱਲੋਂ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ CVC ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਪਕ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

27. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਦਾ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ **ਸ਼ੰਕਰਸਨ ਦਾਸ** ਬਨਾਮ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ**[2] ਅਤੇ **ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ**[3] ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (2) ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ/ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 58 (8) ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ

DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (2) ਤਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। CBI ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਕਰਤੱਵਾਂ ਆਦਿ ਬਾਰੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਤੀਜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੈ।

---

[2] (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 47

[3] 1993 Supp. (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600

XXXXXX

28. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, CVC ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਲੋਕ ਸੇਵਕ/ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਅਪਵਾਦ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ(1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਯਮ/ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ ਜੋ DSPE

ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਮਜ਼ੋਰ/ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

29. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸੂਲੇਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਤਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਵਲ ਸਰਵੈਂਟ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

30. ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਹਿਲਾ CVC ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ(1) ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਗਾਊਂ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ **<u>ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ</u>** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ

ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

31. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ CVC ਐਕਟ, 2003 ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੀ ਅਭਿਆਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਵਾਲ, ਅਸੀਂ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ CVC ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂਤਾ/ਸਹੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਾਊਂ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

32. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ CVC ਐਕਟ, 2003 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ DSPE ਐਕਟ (CVC ਐਕਟ, 2003 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 ਦੁਆਰਾ) ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ

ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਢੰਗ ਦੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 (2014 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਸੰਸਦ ਨੇ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। CBI ਨੂੰ "**ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਚ ਤਾਕਤੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ**" ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

XXXXXX

33. ਅਦਾਲਤ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਵਿਧਾਨਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ

ਅਧਾਰ ਬਣੇ। **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਪੈਰਾ 58 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, **ਵਿਨੀਤ ਨਾਰਾਇਣ** (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 ਅਤੇ 48 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ:

"3. ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਉਹ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਥਾਈ ਇਨਸੂਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਡਹਾਕ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਥਾਈ ਉਪਾਅ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਏਜੰਸੀ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਢਾਂਚੇ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਉਪਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਪੱਕੀ ਗਰੰਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਹੈ। ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਧਾਰਨਾ: "ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਉੱਚੇ ਹੋਵੋ, ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ," ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

xxx xxx xxx

XXXXXX

48. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ (IRC) ਸਮੇਤ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ CBI ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਗਾਰੰਟੀ ਸ਼ੁਦਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ।

34. ਇਹ ਉਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4ਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੈ।

35. ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। **ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ**[4] (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.1

ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਪੁਲਿਸ ਐਕਟ 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ [ਧਾਰਾ 20(4) ਅਤੇ (5)]। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6, ਜੋ ਉੱਪਰ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ CVC ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਬੀ (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ, **"ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਧਾਰਾ 4ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"**। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਸਮੇਤ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ CVC ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ (2003 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 45)।

---

[4] (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

XXXXXX

36. ਜੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਿਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਬੀ (2) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ "**ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਬਾਦਲੇ**" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਏਗਾ। ਜੇ "ਤਬਾਦਲਾ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ "**ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਹਿਮਤੀ**" ਦੀ ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਵੈ-ਹਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਵੇ, ਜੋ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਬਾਦਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲੰਬੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ CBI ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਡਰ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਅਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਅਰਥਾਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦਾ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ

ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਦੀ ਪਰਖ DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਲੱਭਿਆ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਾਯੁਕਤ ਐਕਟ, 2013 (2014 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ।

XXXXXX

37. ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 14, 15 ਅਤੇ 16 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ CBI ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ

ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। DSPE ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਤੇ 4ਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ DSPE ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਰਾਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

38. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਜਾਂ ਢੁਕਵੀਂਤਾ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ CVC ਵੱਲੋਂ 26 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 12 ਨਵੰਬਰ, 2018 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਲਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਕੇਤ ਸਨ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੀਮਾ, ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੀ ਅਭਿਆਸ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

39. ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ 23 ਅਕਤੂਬਰ 2018 ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(i) CVC ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦੀਆਂ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਕਾਰਜਾਂ, ਕਰਤੱਵਾਂ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੂਮਿਕਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ

XXXXXX

(ii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ , ਪਰਸੋਨਲ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(iii) ਭਾਰਤ ਸੰਘ , ਪਰਸੋਨਲ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਅਮਲਾ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਭਾਗ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ, IPS, ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

40. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਹੁਣ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ DSPE ਐਕਟ, 1946 ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ (1) ਤਹਿਤ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

41. ਕਿਉਂਕਿ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, CBI, ਬਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ

ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ ਦੀ CBI ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਭੂਮਿਕਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰੁਟੀਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨੀਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

42. ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ IAs 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ IAs ਵਿੱਚ ਦਰਜ/ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 23 ਅਕਤੂਬਰ, 2018 ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹਨ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਬਾਦਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਅੱਗੇ/ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਲੰਬਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਵਾਰਤਾਕਾਰੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਮੌਜੂਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ।

43. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ IAs ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi